

НОТАРІАЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА ДЖЕРЕЛА

NOTARIAL PROCEDURAL LAW OF UKRAINE: CONCEPTS AND SOURCES

Долинська М.С.,

доктор юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри господарсько-правових дисциплін
Львівського державного університету внутрішніх справ

Дослідження присвячене актуальним питанням правового регулювання провадження нотаріальної діяльності в Україні. Розглядаються питання становлення нотаріального процесуального права в державі. У статті здійснено аналіз праць дослідників нотаріату та нормативно-правових актів щодо поняття та джерел українського нотаріального процесуального права.

Ключові слова: нотаріальна діяльність, нотаріальне процесуальне право.

Исследование посвящено актуальным вопросам правового регулирования производства нотариальной деятельности в Украине. Рассматриваются вопросы становления нотариального процессуального права в государстве. В статье проведен анализ работ исследователей нотариата и нормативно-правовых актов относительно понятия и источников украинского нотариального процессуального права.

Ключевые слова: нотариальная деятельность, нотариальное процессуальное право.

The research is devoted to the actual issues of legal regulation of the performance of notarial activities in Ukraine. The issues of formation of notarial procedural law in the state are considered. The article analyzes the work of notaries and legal acts on the concept and sources of Ukrainian notarial procedural law.

Key words: notarial activity, notarial procedural law.

Постановка проблеми. В Україні відбувається процес розширення повноважень як нотаріальних органів, так і органів квазінотаріату. Спрямування української економіки та правового регулювання нею в бік євроінтеграційних процесів спричинили потребу у правильному та відповідному чинному законодавству фіксуванні як відносин власності, так і реєстрації нових суб'єктів, у тому числі юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців, громадських формувань, що, зрештою, привело до покладення вказаних функцій також на нотаріусів. Це зумовлює потребу у детальному науковому аналізі українських нотаріальних процесуальних правовідносин, які тепер стосуються не лише вчинення нотаріальних дій, але й вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, із метою надання їм юридичної вірогідності, та буде корисним у світлі реформування як нотаріальної діяльності, так нотаріального законодавства.

Стан опрацювання. Питання провадження нотаріальної діяльності в Україні досліджували багато вітчизняних вчених. Варто окремо виділити праці В.В. Баранкової, М.М. Дякович, Л.В. Сфіменка, В.В. Комарова, Ф.М. Медвідь, Л.Ф. Медвідь, О.І. Неліна, В.Ф. Усенко, С.Я. Фурса, Є.І. Фурса, В.М. Черниша.

Значний внесок у дослідження нотаріальних правовідносин здійснила відома українська вчена С.Я. Фурса у дисертаційному дослідженні «Теоретичні основи нотаріального процесу в Україні» у 2003 р.

Однак із плином часу відбулися важливі та істотні зміни у нотаріальному законодавстві України. На нашу думку, українські науковці та практики приділили мало уваги розширенню повноважень нотаріальних органів та відповідно значному збільшенню кількості проваджень, які ними здійснюються зокрема. Тому вважаємо за доцільне (враховуючи реалії сьогодення) здійснити аналіз поняття та джерел українського нотаріального процесуального права у світлі останніх новел нотаріального законодавства.

Метою статті є аналіз праць дослідників нотаріальної діяльності, зокрема щодо поняття та джерел українського нотаріального процесу.

Методологічною основою цього дослідження стали як загальнотеоретичні, так і спеціальні методи, зокрема порівняльно-правовий та діалектичний методи.

Виклад основного матеріалу. Нотаріальна діяльність є різновидом юридичної та, відповідно, соціальної діяльності і спрямована на надання офіційної сили, вірогіднос-

ті юридичним правам, фактам і документам. Діяльність нотаріату має певну спільність із діяльністю інших органів цивільної юрисдикції [1, с. 75].

Нотаріат і нотаріальна діяльність є різними, але взаємопов'язаними між собою поняттями. Вони пов'язані через прояв у них терміна «нотаріат», але співвідносяться між собою як правовий інститут і система правовідносин, що виникають у зв'язку з нотаріальною діяльністю та її організацією [2, с. 17].

Найпоширенішим в юридичній літературі є законодавче визначення поняття нотаріату. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про нотаріат», нотаріат в Україні – це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, із метою надання їм юридичної вірогідності. Законодавець також наголошує на тому, що на нотаріусів, які працюють у державних нотаріальних конторах або займаються приватною нотаріальною діяльністю, законом може бути покладено вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, із метою надання їм юридичної вірогідності.

Також нотаріальну діяльність варто розглядати як специфічну правову форму діяльності, суть якої полягає в тому, що в межах її здійснюється застосування правових норм шляхом реалізації нотаріусом юрисдикційних повноважень у безспірних справах.

На нашу думку, нотаріальна діяльність – це професійна невіддільна діяльність нотаріусів, спрямована на сприяння громадянам, підприємствам, установам та організаціям у здійсненні їхнього права на захист законних інтересів, яка здійснюється шляхом вчинення ними як нотаріальних дій відповідно до чинного законодавства України, так і вчинення інших нотаріальних дій, передбачених Законом України «Про нотаріат» із метою надання їм юридичної вірогідності.

Ми погоджуємося з М.М. Дякович, що в Україні дотепер триває дискусія, до якої галузі права належить нотаріат, розробляються концепції щодо створення нової галузі права – нотаріального процесуального права. Провідні вчені в галузі дослідження нотаріального процесу та фахівці, які здійснюють нотаріальну діяльність, формують і спрямовують науку про нотаріат у напрямі виокремлення як галузі права – нотаріального процесу. Як правило, більшість представників права розуміють процесуальне право

виключно як судові, і лише деякі із них допускають існування інших, несудових процесуальних форм [3, с. 20].

Нотаріальне право, як і нотаріально-процесуальне право, – це окремі комплексні підгалузі права.

Предметом нотаріального права є суспільні відносини, що виникають у сфері організації і здійснення нотаріальної діяльності, а також відносини у сфері державного управління нотаріальною діяльністю, а предметом нотаріально-процесуального права є відносини як із приводу вчинення нотаріальних дій, так і щодо вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, із метою надання їм юридичної вірогідності, що виникають між нотаріусом та клієнтом, між нотаріусом та державними органами.

У науці немає єдиної думки щодо місця нотаріального процесуального права в системі права України. Це викликає багато суперечок. Одні вчені вважають, що нотаріальне процесуальне право є частиною цивільного процесуального права та забезпечує в несудовій формі захист цивільних прав та охоронюваних законом інтересів. Інші науковці стверджують, що нотаріальне процесуальне право споріднене з адміністративним процесуальним правом, оскільки нотаріальні органи є органами державного управління, а також тому що організаційній структурі нотаріату властиві деякі ознаки адміністративних правовідносин, зокрема, загальна підпорядкованість осіб, що вчиняють нотаріальні дії, Міністерству юстиції України як керівному та контролюючому органу державної влади. Третя група вчених припускає, що нотаріальне процесуальне право є самостійною галуззю прав, оскільки діяльність нотаріальних органів і посадових осіб має безспірний характер, а під час вчинення нотаріальних дій не використовується змагальна форма судового процесу [4, с. 32–33].

На думку Л.К. Радзівської та С.Г. Пасічник, нотаріальне процесуальне право є самостійним щодо цивільного процесуального права, оскільки діяльність нотаріальних органів має безспірний характер, під час вчинення нотаріальних дій не використовується змагальна форма процесу, нотаріус встановлює юридичні факти в основному на підставі документів [5, с. 14]. Такої самої позиції дотримується В. Черниш [6, с. 18].

Як і В.М. Черниш, ми поділяємо концепцію О. Неліна, що нотаріальне процесуальне право необхідно вважати належною до комплексних галузей права, які об'єднують у собі норми різної галузевої належності, як матеріально-правові, так і організаційні та процесуально-правові. Воно сформувалося як комплексна галузь із відокремленим предметом регулювання і системою правових норм, які регулюють суспільні відносини, що виникають у сфері взаємодії різних галузей права у зв'язку з необхідністю регулювання нотаріальної діяльності та у процесі здійснення нотаріальних дій між нотаріальними органами та особами, які звертаються за вчиненням цих дій [7, с. 7].

Має рацію С.І. Фурса, стверджуючи, що якщо ж взяти до уваги той аспект, що значимі правочини фізичних та юридичних осіб мають посвідчуватися у нотаріальному порядку, бо без цього громадяни не здатні будуть підтвердити наявність своїх прав та обов'язків, то в ієрархії процесуальних галузей права перед цивільним процесом має стояти нотаріальний процес, який можна розцінювати, за сучасним законодавством, як невід'ємну частину та спосіб реалізації громадянами їх безспірних цивільних прав у позасудовий спосіб [8, с. 7].

На нашу думку, нотаріальне процесуальне право є інтегрованою комплексною галуззю права та пов'язане з цивільним, господарським, земельним, податковим та іншими галузями права, без яких неможливе вчинення нотаріальних дій для суб'єктів, які звернулися, незалежного від форм господарювання, для громадян, осіб без громадянства, іноземців, а також інших установ та організацій, зокрема державних органів [9, с. 193].

В.М. Черниш має рацію, стверджуючи, що доцільно норми матеріального права врегулювати новим Законом України «Про нотаріат», а норми процесуального права – нотаріально-процесуальним кодексом (або Законом України «Про нотаріальний процес» або «Про нотаріальне провадження») [6, с. 19].

При цьому варто зауважити, що Проект Нотаріального процесуального кодексу від 19 вересня 2008 р. № 3197, в якому відображено теоретичні напрацювання нотаріального процесу, був предметом розгляду Верховної Ради України. Однак ідея такого кодексу не була підтримана [10, с. 74]. У Висновку Головного науково-експертного управління Верховної Ради України від 25 лютого 2010 р. зазначалося, що процесуальні кодекси регулюють здійснення правосуддя як розгляду певних справ між учасниками відповідного спору, а не як здійснення дій, що самі собою не є предметом спору, як це відбувається під час нотаріальної діяльності. На думку Головного науково-експертного управління, намагання надати притаманному судовому розгляду процесуальну форму вчиненню нотаріальних дій призведе до надмірної формалізації цього процесу [11].

Тому, на нашу думку, основним документом, який має регулювати здійснення нотаріального процесу в Україні має стати в майбутньому Закон України «Про нотаріальний процес» або «Про нотаріальне провадження».

Поява якісно нового законодавства, яке регламентує діяльність нотаріату в Україні, була викликана об'єктивними закономірностями розвитку суспільства, головна з яких полягала у забезпеченні охорони приватної власності, що формується як одне з основних конституційних прав громадян і організацій, створенні умов, за яких власник на свій розсуд і бажання міг володіти та розпоряджатися своїм майном. Прийняття нового законодавства було законним результатом руху суспільства до ринкових відносин і, як наслідок, появи нових форм власності [12, с. 31].

Аналізуючи законодавство про нотаріальну діяльність незалежної України, доходимо висновку про необхідність виокремлення його трьох частин: законодавство, що регулює загальні засади створення та діяльності органів нотаріату та квазінотаріату; законодавство, що регулює порядок вчинення нотаріальних дій; законодавство, що регулює вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, із метою надання їм юридичної вірогідності [13, с. 367].

Отже, аналізуючи норми чинного законодавства, зокрема ст. 1 Закону України «Про нотаріат», доходимо висновку, що законодавство України про нотаріальну діяльність – це сукупність нормативно-правових актів, що прийняті уповноваженими державними органами, в яких закріплені правила, що врегульовують організацію та компетенцію нотаріальних органів держави, процесуальний порядок учинення ними нотаріальних дій, а також вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, із метою надання їм юридичної вірогідності [13, с. 369–370].

На думку О. Неліна, основними тенденціями правового регулювання нотаріальної діяльності в Україні є орієнтування української законотворчості на латинську систему нотаріату, зниження рівня імперативності та звуження меж державного впливу на нотаріальну діяльність, вжиття заходів для переходу до єдиної форми нотаріальної діяльності та розширення повноважень професійного об'єднання нотаріусів [14, с. 136].

Отже, в правовій науці є кілька напрямів формування поняття джерела права. Крім того, однозначності в розкритті змісту цього поняття немає. Так, наприклад, В.Ф. Мелашенко доводить, що джерело права – це сила, яка створює право, перетворює його в життєву необхідність та втілюється у певних формах (актах) [15, с. 138]. На думку Н.О. Пархоменко, джерело права – це акти волевиявлення суб'єктів правотворчості, що містять положення правових норм у письмовій формі або неписані нормативні факти, на основі яких виникають, змінюються та

припиняються права та обов'язки суб'єктів правовідносин [16, с. 39]. Р.В. Майданик під джерелом цивільного права розуміє об'єктивовану форму вираження і закріплення цивільно-правових норм загальної й індивідуальної дії (у визначеному законом випадках) шляхом державного (зовнішнього) та внутрішнього (саморегулювання) регулювання учасниками своїх цивільних відносин [17, с. 198].

В.Ю. Стрілько зазначає, що джерелом нотаріального процесу з іноземним елементом в Україні є форма зовнішнього вираження та закріплення державної чи міждержавної волі у правових нормах, що є загальнообов'язковими для невизначеного кола суб'єктів нотаріальних процесуальних відносин з іноземним елементом, а також у визначених законом випадках форма вираження індивідуальної волі фізичних та юридичних осіб (приватних осіб), яка є обов'язковою для індивідуально визначеного кола суб'єктів відносин, а також положення, що розкривають, тлумачать та пояснюють зміст права [18, с. 80].

Нотаріальна практика свідчить, що судовий прецедент та судова практика широко застосовуються органами нотаріату як джерела права.

На думку Б.О. Малишева, включення судового прецеденту до системи джерел права України має ґрунтуватися на таких засадах: він буде другим за юридичною силою джерелом права після закону, ним можуть стати лише рішення Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів, критерії відбору рішень, які стануть судовим прецедентом, визначаються законом [19, с. 101–102].

Р.В. Майданик доводить, що судовий прецедент виконує функцію уточнення і доповнення законів при застосуванні їх норм під час вирішення судом конкретних справ. Тому судовий прецедент є вторинним, похідним від закону джерелом права, що не має пріоритету над законом [20, с. 208]. Право України не є прецедентним правом, а тому в Україні значення має не судовий прецедент як такий (рішення окремого суду), а узагальнення судової практики у вигляді документів вищих судових органів. Тобто нотаріусу необхідно брати до уваги позицію (висновки) вищих судових органів щодо розкриття змісту норм міжнародного приватного права, яка може міститися в узагальненнях судової практики, відповідних постановках тощо. Наприклад, у Постановах Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про судову практику у справах про захист права власності та інших речових прав» від 7 лютого 2014 р., «Про узагальнення судової практики розгляду цивільних справ про спадкування» від 1 березня 2013 р., «Про узагальнення судової практики розгляду цивільних справ з іноземним елементом» від 1 березня 2013 р. [18, с. 79–80].

За юридичною силою та органом, що їх видав, нормативні акти можна поділити на закони та підзаконні нормативні акти. Також нотаріальне законодавство за формою законодавчого акта поділяється на кодифіковане та некодифіковане, за предметом правового регулювання – на загальне та спеціальне, за характером правового регулювання – на матеріальне та процесуальне тощо. До загальних джерел нотаріального права належать ті нормативні акти, які регулюють як питання нотаріальної діяльності, так і інші суспільні відносини. До цієї групи належать Конституція України – Основний Закон держави. Спеціальні акти, присвячені регулюванню лише нотаріальної діяльності. Наприклад, Закон України «Про нотаріат», Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України тощо. До актів інших галузей права, які регулюють окремі питання здійснення нотаріальної діяльності, належать, наприклад, Цивільний, Сімейний, Податковий, Цивільно-процесуальний, Земельний кодекси України [21, с. 67–68].

Висновки. Таким чином, нотаріальне процесуальне право є самостійною комплексною галуззю права, яка має тісний зв'язок з іншими галузями права, зокрема цивільним, цивільно-процесуальним, сімейним, аграрним, земельним, житловим, господарським, кримінальним та адміністративним.

Джерела нотаріального-процесуального права – це нормативно-правові акти, прийняті уповноваженими державними органами, в яких закріплені правила, що врегульовують порядок здійснення повноважень нотаріальними органами держави та порядок вчинення ними нотаріальних дій, а також вчинення інших дій, відмінних від нотаріальних, із метою надання їм юридичної вірогідності.

Правове регулювання нотаріальної діяльності в незалежній Україні розвивається та переважно здійснюється значною кількістю підзаконних нормативно-правових актів. Тобто існують суттєві передумови для подальшого реформування нотаріату та нотаріального процесуального права зокрема. З огляду на те, що нотаріальна діяльність завжди має здійснюватись за суворого дотримання законодавства під час учинення нотаріальних дій, пропонуємо норми процесуального права урегулювати Законом України, який можна назвати «Про нотаріальний процес» або «Про нотаріальне провадження».

Перспективи подальших розвідок полягають у більш детальному вивченні окремих проваджень нотаріального процесу щодо посвідчення правочинів, вчинення як нотаріальних дій, так і інших дій, із метою надання їм достовірності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Долинська М.С. Особливості реалізації нотаріальної діяльності в незалежній Україні. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2015. Вип. 3. С. 75–84.
2. Єфіменко Л.В. Правова охорона цивільних прав та інтересів у нотаріальній діяльності: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2013. 22 с.
3. Дякович М.М. Хрестоматія нотаріального права України: Навч. посібн. 2-е видання. Істина, 2018. 480 с.
4. Нотаріат в Україні: навчальний посібник / Ю.В. Нікітін, С.С. Бичкова, А.Г. Чубенко, В.К. Матвійчук, Е.О. Гіда, Т.П. Устименко, Н.О. Чучкова. 4-е вид. доп. і переробл. / За заг. ред. докт. юрид. наук, професора Ю.В. Нікітіна. К.: «Національна академія управління»; «Алерта», 2016. 586 с.
5. Радзівська Л.К. Нотаріат в Україні: навч. посіб. 2-е вид., стер. / Л.К. Радзівська, С.Г. Пасічник; за відп. ред. Л.К. Радзівської. К.: Юрінком Інтер, 2000. 528 с.
6. Черниш В. Нотаріат як наука та навчальна дисципліна. Юридична Україна. 2013. № 1. С. 17–21.
7. Нелін О.І. Теоретичні та практичні аспекти співвідношення права і закону в діяльності нотаріату України. Юридична Україна. 2012. № 12(120). С. 4–8.
8. Фурса С. Актуальні питання теорії і практики нотаріальних правовідносин. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2011. № 87. С. 7–12.
9. Долинська М.С. Поняття, предмет та методи українського нотаріального права. Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. 2012. № 2(59). С. 186–194.
10. Єфіменко Л.В. Правова охорона цивільних прав та інтересів у нотаріальній діяльності: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право». К., 2013. С. 74.
11. Висновок Головного науково-експертного управління Верховної Ради України до проекту Нотаріально-процесуального кодексу України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=33400.
12. Нотаріат в Україні: навч. посіб. / за ред. В.М. Бесчастного. К.: Знання, 2008. С. 31.

13. Долинська М.С. Становлення та розвиток законодавства про нотаріальну діяльність в Україні: дис. ... доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 «теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка. 2017. 465 с.

14. Нелін О.І. Нотаріальна доктрина України: теоретичний синтез. Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 1(102). С. 130–138.

15. Мелашенко В.Ф. Основи конституційного права України: Курс лекцій; для студентів юрид. вузів і факультетів. К.: Вентурі, 1995. 240 с.

16. Джерела конституційного права України / відп. ред.: Ю.С. Шемшученко, О.І. Ющик. К.: Наукова думка, 2010. 711 с.

17. Про українське право: Часопис кафедри теорії та історії держави і права / І.В. Безклубий, Ж.Б. Дзейко, Л.Я. Дячук та ін. К., 2007. 215 с.

18. Стрілько В.Ю. Джерела нотаріального процесу з іноземним елементом: види та співвідношення. Прикарпатський юридичний вісник. 2015. № 9(15). С. 77–81.

19. Кисіль В.І. Міжнародне приватне право. Питання кодифікації: монографія. 2-е доповн. і перероб. вид. К.: Україна, 2005. 480 с.

20. Калакура В.Я. Особливості джерел міжнародного сімейного права. Юридичні науки. 2010. № 1. С. 115–119.

21. Долинська М.С. Українське нотаріальне право: навч. посіб. Юрінком Інтер, 2015. 248 с.

УДК 347.511

ЦИВІЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВІДНОСИН: ПОНЯТТЯ, ПРАВОВІ ЗАСАДИ, ОСОБЛИВОСТІ

CIVIL RESPONSIBILITY IN THE FIELD OF INFORMATION RELATIONS: CONCEPT, LEGAL BASIS, PECULIARITIES

Кодинень А.О.,

доктор юридичних наук, доцент,

доцент кафедри інтелектуальної власності

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена розгляду теоретичних засад цивільно-правової відповідальності за правопорушення у сфері інформаційних відносин, визначенню її видів та особливостей, окресленню специфіки виникнення, зміни та припинення приватноправових охоронних відносин в інформаційній сфері. У статті з позиції юридичної доктрини обґрунтовується концепція цивільно-правового регулювання інформаційних відносин, визначаються тенденції та перспективи правового регулювання інформаційних відносин у цивільному законодавстві України.

Ключові слова: цивільно-правова відповідальність, деликт, інформація, інформаційні відносини, підстави відповідальності, інформаційні зобов'язання.

Статья посвящена рассмотрению теоретических основ гражданско-правовой ответственности за правонарушения в сфере информационных отношений, определению ее видов и особенностей, специфики возникновения, изменения и прекращения частноправовых охранных отношений в информационной сфере. В статье с позиции юридической доктрины обосновывается концепция гражданско-правового регулирования информационных отношений, определяются тенденции и перспективы правового регулирования информационных отношений в гражданском законодательстве Украины.

Ключевые слова: гражданско-правовая ответственность, деликт, информация, информационные отношения, основания ответственности, информационные обязательства.

The article deals with the theoretical aspects of civil liability for violations in the field of information relations, the definition of its types and peculiarities, the specifics of the emergence, change and termination of private security relations in the information sphere. In the article from the position of legal doctrine are examined the concept of civil law regulation of information relations, trends and prospects of legal regulation of information relations in civil law of Ukraine are determined.

Key words: civil liability, delict, information, information relations, grounds of responsibility, information obligations.

Постановка проблеми. У період становлення інформаційного суспільства спостерігається тенденція до зміни напрямів регулювання суспільних відносин. Пріоритетного значення набуває сфера захисту людини, забезпечення її прав і свобод, честі і гідності, недоторканності та безпеки. Реалізація закріпленого ст. 3 Конституції України принципу основоположності захисту прав людини, її потреб та інтересів, визнання людини найвищою соціальною цінністю зумовлюють зміну акцентів правової регламентації суспільних відносин. За цих обставин відбувається поступове розширення меж та обсягів приватноправового регулювання, удосконалюються механізми та інститути приватного права, виникають нові та суттєво змінюються існуючі цивільно-правові явища та конструкції.

Принципи, категорії та інститути приватного права все частіше та у все більшому обсязі проникають у галузі публічного права, виступаючи необхідною передумовою для розвитку та побудови публічно-правових конструкцій та формулювання законодавчих положень. Зближення та взаємопроникнення юридичних конструкцій, механізмів та

інститутів приватного та публічного права є закономірним результатом розвитку та ускладнення суспільних відносин, підвищення рівня юридичної захищеності суб'єктів, створення додаткових гарантій додержання та ефективної реалізації прав людини.

Вищезазначене в повній мірі стосується інформації як об'єкта правової охорони, в межах якої тісно переплітаються положення і правові механізми сфери публічного та приватного права. Ці фактори зумовлюють *актуальність даного дослідження проблем цивільно-правової відповідальності* за правопорушення в інформаційній сфері.

Стан дослідження. Зазначені питання були предметом наукового дослідження представників різних галузей юридичної науки, зокрема Алексєєва С.С., Грибанова В.П., Іоффе О.С., Кархалева Д.М., Отраднової О.О., Цимбалюка В.С., Харитонова Є.О., Харитонові О.І. та інших вчених. Науковим підґрунтям дослідження проблем регулювання сфери інформаційних відносин стали численні публікації О.В. Кохановської, присвячені розробці теорії цивільно-правового регулювання інформаційних відносин.